

The Effect of integration of Mentorshiping and Peer Education methods on the academic Performance and academic Satisfaction in Nursing PhD Students

Mohammadreza Sheikhi ^{1, ID}, Masoud Fallahi-Khoshknab ^{2,*, ID}, Mahdi Rahgozar ^{3, ID}

¹ Assistant Professor, Faculty of Nursing and Midwifery, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran

² Professor, Department of Nursing, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Tehran, Iran

³ Associate Professor, Department of Biostatistics, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Tehran, Iran

* **Corresponding author:** Masoud Fallahi-Khoshknab, Professor, Department of Nursing, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Tehran, Iran. E-mail: fallahi@uswr.ac.ir

Received: 03 Aug 2018

Accepted: 16 Feb 2019

Abstract

Introduction: Learning from peers is an effective educational intervention for doctoral nursing students in the educational settings. This study aimed to examine the effect of mentor and peer education on the Academic performance (education and research performance) and academic satisfaction in doctoral nursing students.

Methods: This quasi-experimental study was conducted on 10 doctoral nursing students who started their degree 2010-2014 at the University of Welfare and Rehabilitation sciences. The sample was divided into two groups of intervention and control based on the inclusion criteria of the study. Five students in doctoral nursing were selected for intervention and control groups. In the intervention group, all students attended a peer education session every week for one year. After completing the course of peer education with a mentor, data were collected through questionnaires of educational performance appraisal and academic satisfaction. Then the data were analyzed using t-test and the SPSS, 22 versions.

Results: The results of this study showed that the mean score of academic satisfaction and research performance in the intervention group was significantly different from the control group. Doctoral nursing students had a greater research performance and academic satisfaction compared to the control group. But mean score of educational performance in both groups was not significant.

Conclusions: According to the findings of this study, attention to the integration methods of education is inevitable in order to increase satisfaction and academic performance in doctoral nursing students. Peer group education and mentor can increase scientific and research abilities and lead to developing academic performance and satisfaction in doctoral nursing students.

Keywords: Nursing Students, Academic Education, Satisfaction, Academic Performance

تأثیر آموزش تلفیقی منتورشیپ و گروه همتایان بر عملکرد و رضایت تحصیلی دانشجویان دکتری پرستاری

محمد رضا شیخی^۱، مسعود فلاحی خشکناپ^{۲*}، مهدی رهگذر^۳

^۱ استادیار، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران

^۲ استاد، گروه پرستاری، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران، تهران، ایران

^۳ دانشیار، گروه آمار زیستی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران، تهران، ایران

* نویسنده مسئول: مسعود فلاحی خشکناپ، استاد، گروه پرستاری، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران، تهران، ایران.
ایمیل: fallahi@uswr.ac.ir

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۱۱/۲۷

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۰۵/۱۲

چکیده

مقدمه: آموزش و یادگیری از همتایان یک مداخله آموزشی مؤثر برای دانشجویان دکتری پرستاری در محیط‌های آموزشی است. مطالعه حاضر با هدف بررسی تأثیر آموزش تلفیقی استاد (منتور) و گروه همتایان بر عملکرد تحصیلی (شامل عملکرد آموزشی + عملکرد پژوهشی) و رضایت تحصیلی دانشجویان دکتری پرستاری انجام شد.

روش کار: این پژوهش یک مطالعه نیمه تجربی بود که با مشارکت ۱۰ نفر از دانشجویان دکتری پرستاری دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی انجام شد. گروه مداخله شامل ۵ نفر از دانشجویان دکتری پرستاری بودند که به همراه استاد راهنما (منتور) در جلسات مشترک گروه همتایان به مدت دو ترم تحصیلی مشارکت داشتند. گروه شاهد نیز ۵ نفر از دانشجویان دکتری پرستاری هم دوره با گروه مداخله بودند که در جلسات مشترک گروه همتایان با مربی شرکت نمی‌کردند. و روش معمول (روتین) یعنی شرکت در کلاس و انجام پروژهای کلاسی برای آنها انجام می‌شد. پس از پایان دوره آموزش، گروه همتایان با مربی مشترک، عملکرد تحصیلی و رضایت تحصیلی دانشجویان دکتری پرستاری مورد سنجش قرار گرفت. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته جهت سنجش عملکرد آموزشی و رضایت تحصیلی دانشجویان دکتری پرستاری استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج این مطالعه نشان داد شرکت در جلسات مشترک گروه همتایان به همراه مربی (منتور) می‌تواند باعث ارتقای عملکرد پژوهشی و افزایش رضایت تحصیلی دانشجویان دکتری پرستاری شود، ولی بر عملکرد آموزشی تأثیری نداشت.

نتیجه گیری: براساس یافته‌های این مطالعه برای افزایش رضایت و عملکرد تحصیلی دانشجویان دکتری پرستاری توجه به شیوه‌های ترکیبی آموزشی اجتناب‌ناپذیر است. آموزش از گروه همتایان با مشارکت و راهنمایی اساتید می‌تواند توانمندی‌های علمی و پژوهشی دانشجویان را افزایش داده و منجر به توسعه عملکرد تحصیلی و کسب رضایت تحصیلی بیشتری در دانشجویان مقاطع تحصیلات تکمیلی شود.

کلیدواژه‌ها: دانشجویان پرستاری، آموزش آکادمیک، رضایت، عملکرد تحصیلی

تمامی حقوق نشر برای انجمن علمی پرستاری ایران محفوظ است.

مقدمه

تدریس در دانشگاه‌های تربیت مدرس، تهران، شهید بهشتی، ایران، شیراز گسترش یافت [۲]. برنامه دکتری پرستاری شامل دو بخش آموزشی و پژوهشی است. دانشجویان با گذراندن واحدهای آموزشی نظیر:

برنامه آموزش دکتری پرستاری در ایران و کشورهای آسیایی به شدت در حال گسترش است [۱]. اولین دوره آموزش دکتری پرستاری در ایران در سال ۱۳۷۴ در دانشگاه علوم پزشکی تبریز دایر گردید و به

همکلاسی‌ها و فراگیران در دوره آموزشی می‌باشد، که از دیرباز مرسوم بوده و فراگیران ضعیف‌تر مطالب را از فراگیرانی که قوی‌تر بوده‌اند، می‌آموختند. همچنین روش‌های تلفیقی که دو یا چند شیوه آموزش با یکدیگر تلفیق می‌شوند، می‌تواند راه‌کاری برای آموزش بهتر باشد، لذا شیوه آموزش مشترک مربی به همراه گروه هم‌تایان، می‌تواند به بسیاری از این چالش‌ها پاسخ‌گو باشد و با عنایت به پیشینه تأثیر آموزش گروه هم‌تایان در ارتقای دانش و عملکرد دانشگاهی دانشجویان و چالش‌های آموزشی دانشجویان دکتری پرستاری، شیوه آموزشی تلفیقی گروه هم‌تایان با مشارکت مربی مورد بررسی قرار گرفت. این مطالعه با دو هدف بررسی تأثیر آموزش مشارکتی مربی و گروه هم‌تایان بر عملکرد تحصیلی (عملکرد آموزشی، عملکرد پژوهشی) و رضایت تحصیلی دانشجویان دکتری پرستاری دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی تهران انجام شد.

روش کار

این مطالعه، یک پژوهش نیمه تجربی دو گروهی (مداخله و شاهد) بود. کلیه دانشجویان دکتری پرستاری که طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۲ شاغل به تحصیل در دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی که شامل ۱۸ نفر بودند، جامعه پژوهش را تشکیل می‌دادند. معیارهای ورود به پژوهش شامل اشتغال به تحصیل در رشته دکتری پرستاری و آمادگی برای شرکت در تحقیق بود، با روش نمونه‌گیری مبتنی بر هدف ۱۰ نفر از ۱۸ نفر دانشجوی دوره دکتری که تمایل به شرکت در پژوهش را داشتند، انتخاب شدند، بدین ترتیب که دانشجویانی که یک استاد راهنمای مشترک (مجری طرح استاد راهنمای دوره و رساله آنها بود) داشتند، به عنوان گروه مداخله و دانشجویان متناظر از همان مقطع ورودی که استاد راهنمای دیگری داشتند و در مداخله طرح شرکت نمی‌کردند به عنوان گروه شاهد انتخاب شدند. به عبارت دیگر برای انتخاب گروه شاهد از همکلاسی‌های مشابه هر دوره انتخاب شدند. در مجموع ۵ نفر از دانشجویان دکتری تخصصی پرستاری در گروه مداخله و ۵ نفر هم در گروه شاهد (متناظر با آنها) قرار گرفتند و مجموعاً ۱۰ نفر دانشجوی دکتری در این تحقیق وارد و مورد بررسی قرار گرفتند. مداخله پژوهش شامل تلفیق دو روش آموزش هم‌تایان (Peer education) و روش مربی‌گری (mentorship) بود که به صورت: ۱- برگزاری جلسات گروهی هفتگی دو ساعت در هفته با حضور استاد (منتور) به‌عنوان منتور و دانشجویان دکتری سال‌های مختلف (سال یک، دو، سه، چهار) به‌عنوان هم‌تایان ۲- ارائه تکالیف درسی و مشکلات تحصیلی و بحث راجع به آنها در گروه ۳- مشاوره و راهنمایی دانشجویان سال پایین توسط دانشجویان سال بالا طی جلسات گروهی ۴- راهنمایی تمام دانشجویان توسط استاد در طی جلسات گروهی ۵- تبادل تجربیات آموزشی و تحصیلی دانشجویان با یکدیگر و با استاد در جلسات هفتگی ۶- دانشجویان مجاز بودند با یکدیگر با کمک استاد طرح‌های مشترک آموزشی و پژوهشی تعریف و اجرا نمایند-ارتباط دانشجویان با یکدیگر و استاد خود در طول طرح به‌صورت حضوری، تلفنی و الکترونیکی انجام می‌شود. ۷- دانشجویان در کنار استاد، جهت کسب تجربه در برگزاری کارگاه‌های آموزشی و همچنین تدریس کلاسی برای دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری مشارکت داده می‌شدند. مداخلات فوق برای گروه مداخله انجام شد و در گروه شاهد

نظام‌های آموزشی در پرستاری ایران و جهان، فلسفه، نظریه‌های پرستاری و نظریه‌پردازی، روش‌شناسی تحقیقات در پرستاری، چالش‌های پرستاری، آمار استنباطی و آزمون جامع، وارد دوره پژوهشی می‌شوند که عمده‌تاً رساله دکتری را شامل می‌شود. برنامه دکتری پرستاری در ایران از الگوی آمریکای شمالی پیروی می‌کند که به منظور تربیت متخصصین و پژوهش‌گران پرستاری طراحی شده تا بتوانند توسعه دانش پرستاری را فراهم نمایند [۲]. دروس آموزشی در برنامه دکتری پرستاری بطور عمده به شکل نظری ارائه می‌شود. که غالب برنامه‌های آموزشی راتشکیل می‌دهد [۴]. آموزش نظری بدون مشارکت فراگیران چالش‌هایی را برای ارتقای دانش پایدار و عملکرد دانشجویان به همراه خواهد داشت [۵]. این روند می‌تواند دست‌یابی به اهداف آموزشی را با مشکلاتی مواجه سازد [۶]. گذار دانشجویان دکتری پرستاری از یک پرستار ماهر و متخصص به پرستار آموزش دهنده و دانشمند پرستاری نوپا، بسیار مشکل است [۷] دانشجویان دکتری پرستاری برای آموزش مهارت‌های پژوهشی، تدوین مقالات پژوهشی اصل، تدوین و اجرای برنامه آموزشی کوتاه مدت برای پرستاران متخصص با چالش‌هایی مواجه هستند [۸]. اساتید و مربیان در طی نمودن این دوران گذار و توانمندسازی آنها نقش به‌سزایی دارند. از سویی آموزش و فراگیری از دانشجویان ارشد و دارای تجربیات بیشتر می‌تواند، تسهیل‌کننده آموزش دانشجویان تازه کار باشد [۹]. ناکارآمدی آموزش‌های دانشگاهی در برخی موارد منجر به ریزش (ترک تحصیل) دانشجویان دکتری پرستاری شده است، Bendash و هکاران (۲۰۱۴) برای مقابله با این چالش معتقد هستند، بسیاری از آموزش‌دهندگان درصدد جست‌وجوی روش‌هایی هستند که موجب توسعه همه‌جانبه اهداف آموزشی شود [۴]. در مطالعه‌ای در آمریکا با عنوان چالش‌های آموزش دکتری پرستاری بیان شده است، برای موفقیت در آموزش دانشجویان دکتری پرستاری، روش‌های نوین آموزشی به مانند منتور بودن اساتید، آموزش گروه هم‌تایان و یادگیری از سایر دانشجویان می‌تواند باعث موفقیت آموزشی دانشجویان شود [۷]. اساتید از طریق منتورینگ در این مرحله گذار می‌توانند نقش موثری ایفا نمایند. به علاوه حمایت ایجاد شده از سوی اساتید منتورینگ بین دانشجویان برای کاهش استرس و حمایت از موفقیت آنان ضروری است.

نظر به این که شیوه‌های آموزش دانشجویان دکتری پرستاری در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران به گونه‌ای است که به بسیاری از سئوالات دانشجویان در فرآیند اجرای پروژه‌های آموزشی پاسخ کافی و راهنمایی لازم در این خصوص صورت نمی‌گیرد و همچنین امکان پایش و رصد نمودن فعالیت‌های دانشجویان دکتری پرستاری صرفاً در قالب پروژه‌های کلاسی است [۲]. لذا دانشجویان در بسیاری از موارد در انجام دادن پروژه‌های کلاسی و روند فعالیت‌های مرتبط با رساله دکتری با سئوالاتی مواجه می‌باشند که پاسخ آن‌ها به سهولت میسر نمی‌باشد و از سوی دیگر ترغیب دانشجویان به عملکرد آموزشی و پژوهشی می‌تواند منجر به توانمندسازی آنان شود. استفاده از روش‌های مختلف آموزشی می‌تواند به توانمندسازی دانشجویان رفع چالش‌های موجود کمک کند، یکی از این روش‌ها روش مربی‌گری یا منتورشیپ است که فراگیر در کنار یک استاد چیره‌دست در عمل، مهارت‌ها و روش‌ها را می‌آموزد، یکی دیگر از این روش‌ها، روش یادگیری از هم‌تایان (یا همان

IR.USWR.REC.1395.106 مورخه ۱۳۹۵/۳/۲۹ ثبت و موارد زیر رعایت گردید: کسب اجازه نامه از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه برای ورود به محیط پژوهش. توضیح هدف پژوهش برای مشارکت کنندگان، اطمینان دادن به مشارکت کنندگان در پژوهش در زمینه تجزیه تحلیل داده‌ها به صورت بی نام، اطمینان دادن به مشارکت کنندگان در پژوهش در زمینه محرمانه ماندن اطلاعات ارائه شده توسط آنها، آزاد گذاشتن مشارکت کنندگان در پژوهش در بیان یا عدم بیان اطلاعات خود، حفظ احترام و بزرگداشت شأن انسانی مشارکت کنندگان در پژوهش، اطمینان دادن به مشارکت کنندگان در پژوهش امکان دسترسی آزادانه آن‌ها به یافته‌های پژوهش، در صورت تمایل، اخذ رضایت نامه آگاهانه و کتبی از کلیه مشارکت کنندگان پژوهش انجام شد.

یافته‌ها

متغیرهای جمعیت‌شناختی دو گروه در جدول ۱ قرار گرفتند، میانگین سنی گروه مداخله ۴۱ و گروه شاهد ۴۰/۶۰ بود که آزمون تی تست بین میانگین سن دو گروه تفاوت معنی‌داری را نشان نداد ($P > ۰/۰۰۳$). از نظر همسانی گروه‌ها از نظر جنس آزمون مجذورکای بین جنسیت دو گروه به عمل آمد که معنی‌دار نبود ($P > ۰/۵۲۴$). از نظر سال ورود و ترم تحصیلی هم با توجه به اینکه نمونه‌ها هدفمند و به صورت متناظر انتخاب شده، هر دو گروه همسان بودند. از نظر وضعیت تأهل هم دو گروه کاملاً همسان بودند و اختلاف معنی‌داری از نظر وضعیت تأهل نداشتند ($P > ۰/۵$) (جدول ۱).

روش جاری (روتین) شامل انجام تکالیف و پروژه‌های کلاسی انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها در این مطالعه از پرسشنامه سنجش عملکرد تحصیلی (آموزشی، پژوهشی) و رضایت تحصیلی دانشجویان دکتری پرستاری استفاده شد. ابتدا این پرسشنامه مطابق استانداردهای آموزشی، وظایف و انتظارات آموزشی در مقطع دکتری پرستاری و همچنین عوامل تاثیرگذار بر رضایت تحصیلی دانشجویان دکتری پرستاری طراحی شد. سپس از ۱۰ نفر از صاحب‌نظران دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی برای بررسی روایی صوری و محتوا نظرسنجی شد. پس از اخذ نظر متخصصین پرستاری تغییرات اعمال شد. این پرسشنامه از سه بخش تشکیل شده است. بخش اول شامل ۹ سؤال مربوط به اطلاعات زمینه‌ای دانشجویان، بخش دوم ۱۴ سؤال مربوط به سنجش عملکرد تحصیلی (آموزشی و پژوهشی) و بخش سوم ۲۰ سؤال در خصوص سنجش رضایت تحصیلی دانشجویان دکتری پرستاری بود. در بررسی کمی روایی محتوا از شاخص‌های روایی استفاده شد. پرسشنامه در اختیار صاحب‌نظران قرار گرفت و آنان در سه طیف ضروری است، مفید اما ضروری نیست و ضروری ندارد، نسبت به هر آیتام اعلام نظر نمودند. پاسخ‌ها براساس فرمول CVR محاسبه شد و بیشتر از ۰/۶۵ بدست آمد. همچنین ضریب الفای کرونباخ برای پایایی ابزار نیز ۰/۸ برآورد شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی مانند استفاده از جدول توزیع فراوانی مطلق و نسبی و آزمون‌های آماری تی زوجی و مجذور کای با استفاده نرم افزار SPSS ویرایش ۲۲ انجام شد.

از نظر ملاحظات اخلاقی طرح حاضر در کمیته اخلاق دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی مطرح و به شماره

جدول ۱: مقایسه همسانی متغیرهای جمعیت شناختی در گروه مداخله و شاهد

شماره	نام گروه	سن	جنس	وضعیت تأهل	سال پذیرش در مقطع دکتری	وضعیت مرحله تحصیلی	ترم تحصیلی	گذراندن آزمون جامع
۱	مداخله	۴۵	زن	مجرد	۱۳۸۸	دوره پژوهشی	۸	بلی
۲	مداخله	۴۶	مرد	متاهل	۱۳۸۹	دوره پژوهشی	۶	بلی
۳	مداخله	۴۰	مرد	متاهل	۱۳۹۰	دوره آموزشی	۴	خیر
۴	مداخله	۳۸	زن	متاهل	۱۳۹۱	دوره آموزشی	۳	خیر
۵	مداخله	۳۶	مرد	متاهل	۱۳۹۲	دوره آموزشی	۲	خیر
۶	شاهد	۴۵	زن	متاهل	۱۳۸۸	دوره پژوهشی	۸	بلی
۷	شاهد	۴۴	زن	مجرد	۱۳۸۹	دوره پژوهشی	۶	بلی
۸	شاهد	۳۹	مرد	متاهل	۱۳۹۰	دوره آموزشی	۴	خیر
۹	شاهد	۳۸	زن	متاهل	۱۳۹۱	دوره آموزشی	۳	خیر
۱۰	شاهد	۳۷	زن	متاهل	۱۳۹۲	دوره آموزشی	۲	خیر

شاهد ۱۷/۲۵ از ۲۰ بود، آزمون تی مستقل تفاوت معنی‌داری بین میانگین معدل‌های امتحان جامع دو گروه مداخله و شاهد نشان نداد ($P > ۰/۵$) (جدول ۲).

یافته‌های اصلی در رابطه با قسمت اول هدف اول این تحقیق یعنی عملکرد تحصیلی در بعد آموزش بود که با در نظر گرفتن شاخص معدل دانشجویان محاسبه شد که میانگین معدل گروه مداخله ۱۷/۵۹ و گروه

جدول ۲: مقایسه میانگین معدل (عملکرد آموزشی) دو گروه مداخله و شاهد

گروه	Mean ± SD	مقدار آماره تی	P-value
مداخله	۰/۳۶۳±۱۷/۵۹	۱/۴۶	۰/۱۸۰
شاهد	۰/۳۷۳±۱۷/۲۵	۱/۴۶	۰/۱۸۰

داد، که نمایانگر تأثیر مداخله تحقیق در خروجی پژوهشی می‌باشد ($P < 0/004$) (جدول ۳).

در رابطه با دومین هدف یعنی سنجش رضایت تحصیلی دو گروه، میانگین نمرات رضایت تحصیلی گروه مداخله ۸۷ و میانگین نمرات گروه شاهد ۶۱/۸ از ۱۰۰ نمره بود که آزمون تی مستقل این تفاوت را معنی‌دار نشان داد ($P < 0/001$) (جدول ۴).

قسمت دوم هدف اول تحقیق در مورد عملکرد پژوهشی بود که با معیار چاپ مقالات فارسی و انگلیسی در کنگره و یا نشریات علمی پژوهشی و مشارکت در طرح‌های پژوهشی بررسی شد، امتیازات خروجی پژوهش دانشجویان در دو گروه در پایان دوره محاسبه شد. حداقل امتیاز ۴ و حداکثر امتیاز کسب شده ۲۹ و میانگین آن ۱۳/۵۰ در مجموع دو گروه بود میانگین گروه مداخله ۱۹/۸۰ امتیاز و میانگین گروه شاهد ۷/۲۰ بود که آزمون تی مستقل تفاوت میانگین‌های دو گروه را معنی‌دار نشان

جدول ۳: مقایسه میانگین امتیازات عملکرد پژوهشی گروه‌های مداخله و شاهد

گروه	میانگین امتیاز عملکرد پژوهشی	انحراف معیار	مقدار آماره تی	P-value
مداخله	۱۹/۸۰	۶/۶۱۱	۴/۰۲	۰/۰۰۴
شاهد	۷/۲۰	۲/۲۸۰	۴/۰۲	۰/۰۰۴

جدول ۴: مقایسه میانگین رضایت تحصیلی گروه‌های مداخله و شاهد

گروه	رضایت تحصیلی	انحراف معیار	مقدار آماره تی	P-value
مداخله	۸۷	۳/۷۴	۱۲/۳۸	۰/۰۰۱
شاهد	۶۱/۸	۲/۵۸	۱۲/۳۸	۰/۰۰۱

بحث

استفاده از آمار توصیفی و تحلیل مورد مقایسه قرار گرفت که در گروه مداخله میانگین نمرات به طور معناداری از گروه شاهد بالاتر گزارش شد [۱۴]. مطالعه حاضر علاوه بر بهره‌مندی از نتایج مطالعه مذکور دارای ویژگی بهره‌مندی از استاد راهنما به عنوان مربی و منتور مشترک در روند آموزشی و پژوهشی است

Wright (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای با عنوان سازمان‌دهی توسعه حمایت هم‌تا به هم‌تا در دانشجویان دکتری که با هدف فراهم نمودن ساختاری برای حمایت واقعی از دانشجویان دوره دکتری انجام داد، از روش پژوهشی کوهورت برای این مطالعه استفاده کرد. محقق حمایت‌های روانی، مثبت و اطلاعاتی را برای گروه هم‌تایان طراحی نمود. در حمایت‌های اطلاعاتی به این شکل بود که دانشجویان در موقع ناهار یا شام در مورد برنامه‌های آموزشی خودشان با همدیگر بحث می‌کردند. درخصوص حمایت منتورینگ به این ترتیب که دانشجویان نسبت به همدیگر نقش منتورینگ داشتند، به‌ویژه درخصوص چگونگی حفظ تعادل مسئولیت‌های خانواده و وظایف آموزشی در دوران دانشجویی دوره دکتری این نقش پررنگ‌تر بود. در پایان محقق نشان داد که دانشجویان این روش حمایتی را در بهبود کیفیت و اثربخشی آموزش دانشجویان مؤثر می‌دانستند [۱۵]. که نتایج مشابهی با مطالعه حاضر داشت، ولی در مطالعه فوق‌الذکر استفاده از اوقات فراغت مانند اوقات ناهار و شام برای بحث‌های علمی استفاده شده بود که در این مطالعه مد نظر قرار نگرفته بود.

Preston (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای با عنوان تجارب دانشجویان دکتری از آموزش مربی هم‌تا و تحول در یادگیری که با هدف توصیف تجارب دانشجویان دکتری درخصوص آموزش مربی منتور هم‌تا در تحول در یادگیری انجام شد. در این مطالعه کیفی که به روش بررسی نقلی انجام شد. نتایج نشان داد، ابهام در ادغام برنامه‌های منتورینگ در ساختارهای رسمی آموزشی وجود دارد، لیکن منتورینگ و آموزش مربی هم‌تا می‌تواند در فراهم نمودن ظرفیت‌های آموزشی دانشجویان دکتری مؤثر

به‌طور خلاصه یافته‌های این پژوهش نشان‌گر این بود که فرضیه اول پژوهش مبنی بر مؤثر بودن آموزشی تلفیقی منتورشیپ و گروه هم‌تایان بر عملکرد آموزشی و معدل دانشجویان دکتری پرستاری ثابت نشد و فرضیه دوم که تأثیر مداخلات انجام شده در عملکرد پژوهشی بود، شد و فرضیه سوم نیز مبتنی بر تأثیر مداخله پژوهش بر رضایت تحصیلی نیز ثابت شد. در همین راستا، فراهانی و احمدی (۱۳۸۵) در بررسی نظرات دانشجویان دکتری پرستاری درمورد برنامه آموزشی دوره تحصیلی خود بر این باور هستند که شیوه تدریس در دوره دکتری پرستاری نباید معلم محور و غیر فعال باشد [۱۰]. نتایج مطالعات انجام شده توسط Sanchez و Topping (۲۰۰۶) با نتایج این مطالعه مبنی بر تأثیر مثبت آموزش مشارکتی مربی و هم‌تایان بر عملکرد تحصیلی دانشجویان هم‌راستا است [۱۱، ۱۲]. روانی پور و همکاران در بررسی عوامل تسهیل‌گر و ممانعت‌کننده در استفاده از روش یادگیری از هم‌تایان در آموزش دانشجویان پرستاری معتقد هستند آموزش و یادگیری از گروه هم‌تایان باعث ارتقای یادگیری دانشجویان در حیطه‌های مختلف، بهبود ارتباطات، دستیابی به شناخت و کمک به سازگاری بهتر دانشجویان با محیط‌های آموزشی می‌شود [۱۳].

کیمیایی و همکاران (۱۳۹۰) در یک مطالعه تجربی با عنوان تأثیر آموزش گروه هم‌تایان بر یادگیری مهارت عملی دانشجویان دندانپزشکی در پره کلینیک ترمیمی نشان دادند که آموزش گروه هم‌تایان باعث ارتقای مهارت‌های عملی دانشجویان می‌شود، تعداد مشارکت‌کنندگان در این مطالعه ۳۴ دانشجوی دانشکده دندانپزشکی تبریز بودند که ۱۷ نفر در گروه مداخله و ۱۷ نفر در گروه شاهد به‌طور تصادفی شرکت نمودند. گروه مداخله علاوه بر آموزش معمول از روش آموزشی گروه هم‌تایان نیز استفاده می‌کردند. روش آموزش معمول، عمدتاً سخنرانی و نمایش مهارت بود، در حالی که آموزش گروه هم‌تایان هفته‌ای دو جلسه آموزش مهارت عملی تراش و ترمیمی با همکاری اعضای گروه بود، در پایان نمرات آموزشی گروه مداخله با شاهد با

پیشنهاد می‌گردد، در مطالعات بعد مورد بررسی قرار گیرد. همچنین با توجه به این که استاد گروه مداخله با استاد گروه شاهد ممکن است از نظر ویژگی‌های شخصیتی و روش تدریس با هم تفاوت‌هایی داشته باشند، لذا پیشنهاد می‌شود، در مطالعات آتی یک استاد ثابت برای هر دو گروه در نظر گرفته شود و در یک گروه نقش منتوری را به‌عهده بگیرد و در گروه دیگر به شیوه معمول (روتین) عمل نماید.

نتیجه‌گیری

به‌طور کلی نتایج پژوهش حاکی از تأثیر مداخله دارد و با توجه به یافته‌ها به‌نظر می‌رسد باید در آموزش دانشجویان دکتری پرستاری از روش‌های تلفیقی (مانند مطالعه حاضر که روش آموزش هم‌مناحور با آموزش به شیوه منتورینگ ادغام شده‌اند) که زمینه ارتباط بیشتر بین دانشجویان، دانشجویان و اساتید را فراهم آورده و منجر به اشتراک‌گذاری تجارب آموزشی می‌شود، فراهم آورده شود.

سپاسگزاری

این طرح با حمایت معاونت پژوهشی و مرکز توسعه آموزش دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی انجام شده است، که لازم می‌دانیم از حمایت‌های انجام شده، تشکر و قدردانی نموده و همچنین از کلیه مشارکت‌کنندگان تحقیق که دانشجویان دکتری دوره‌های مختلف دانشگاه علوم و بهزیستی و توان‌بخشی بوده‌اند و بدون همکاری آنها انجام این پژوهش ممکن نبود، قدردانی و تشکر به‌عمل می‌آید.

References

- Mohammadi F, Momennasab M, Yektatalab S, Kouchaki Z, Mozafari F. The Effectiveness of Doctoral Program in Nursing in Iran Based on the Patrick Model. *Nurs Midwifery Stud.* 2016;5(3). doi: 10.17795/nmsjournal33726
- Farahani M, Ahmadi F. Doctoral Nursing Students' Viewpoints about the Nursing PhD Curriculum. *Iran J Med Educ.* 2006;6(1):83-92.
- McEwen M, Bechtel GA. Characteristics of nursing doctoral programs in the United States. *J Prof Nurs.* 2000;16(5):282-92. doi: 10.1053/jpnu.2000.9458 pmid: 11033938
- Bednash G, Breslin ET, Kirschling JM, Rosseter RJ. PhD or DNP: planning for doctoral nursing education. *Nurs Sci Q.* 2014;27(4):296-301. doi: 10.1177/0894318414546415 pmid: 25248773
- Espeland V, Indrehus O. Evaluation of students' satisfaction with nursing education in Norway. *J Adv Nurs.* 2003;42(3):226-36. pmid: 12680966
- Kim MJ, Park CG, Park SH, Khan S, Ketefian S. Quality of nursing doctoral education and scholarly performance in U.S. schools of nursing: strategic areas for improvement. *J Prof Nurs.* 2014;30(1):10-8. doi: 10.1016/j.profnurs.2013.06.005 pmid: 24503310
- Armstrong DK, McCurry M, Dluhy NM. Facilitating the Transition of Nurse Clinician to Nurse Scientist: Significance of Entry PhD Courses. *J Prof Nurs.* 2017;33(1):74-80. doi: 10.1016/j.profnurs.2016.06.005 pmid: 28131151
- Tazakori Z, Mazaheri A, Namnabati M, Torabizadeh K, Fathi S, Abrahamibalil F. Evaluation of PhD Nursing: application CIPP model. *J Nurs Midwifery Ardebil.* 2010;12:44-51.
- Feizolahzadeh H, Hasani P. Challenges and opportunities of doctorate of nursing graduates in clinical settings. *J Health Promot Manag.* 2012;1(1):74-84.
- Farahani M, Ahmadi F. Doctoral Nursing Students' Viewpoints about the Nursing PhD Curriculum. *Iran J Med Educ.* 2006;6(1):83-91.
- Topping KJ. The effectiveness of peer tutoring in further and higher education: A typology and review of the literature. *High Educ.* 1996;32(3):321-45. doi: 10.1007/bf00138870
- Sanchez RJ, Bauer TN, Paronto ME. Peer-Mentoring Freshmen: Implications for Satisfaction, Commitment, and Retention to Graduation. *Acad Manag Learn Educ.* 2006;5(1):25-37. doi: 10.5465/amle.2006.20388382
- Ravanipour M, Kamali F, Bahreini M, Vahedparast H. Facilitators and Barriers in Application of Peer Learning in Clinical Education according to Nursing Students. *Iran J Med Educ.* 2011;11(6):569-79.
- Kimyai S, Jafari Navimipour E, Mohammadi N. The Effect of Peer Education on Practical Skills Training of Dentistry Students in Restorative Preclinic. *Iran J Med Educ* 2011;11(4):418-24.

15. Johnson L. Eastern Nursing Research Society 26th Annual Scientific Sessions Abstracts. *Nurs Res.* 2014;63(2):E1-E132. doi: [10.1097/nnr.0000000000000029](https://doi.org/10.1097/nnr.0000000000000029)
16. Preston JP, Ogenchuk MJ, Nsiah JK. Peer mentorship and transformational learning: PhD student experiences. *Can J High Educ.* 2014;44(1):52-68.
17. Thomson P, Smith A, Annesley S. Exploration of the effects of peer teaching of research on students in an undergraduate nursing program. *J Res Nurs.* 2014;19(5):431-43.